

М.Ф. ПАДУРА, канд. філол. наук, професор, зав. кафедри
М.В. КОЗАК, канд. вет. наук, професор
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнології ім. С.З. Гжицького

ДОСЛІДНИК ІСТОРІЇ АНТИЧНОЇ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

У серпні 2013 р. минуло 100 років з дня народження Омеляна Андрійовича Білевича, колишнього доцента кафедри іноземних мов Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького, спеціаліста зі старогрецької та латинської мов, дослідника історії античної ветеринарної медицини.

Омелян Білевич народився 10 серпня 1913 р. у с. Кукезів Кам'яно-Бузького району, що на Львівщині. Історична назва містечка – Красний Острів. Саме так звався Кукезів на переломі XVII–XVIII століть. Події, що сталися тут у липні 1888 р. в панському маєтку Стшелецьких, описані в повісті Івана Франка «Основи суспільності».

На час народження Омеляна Білевича в Кукезові було 150 будинків, у яких проживало 732 мешканці, із них 450 українців, 250 поляків і 32 євреї. Тоді ж у містечку була однокласна школа з двома учителями для українців, де навчалося 88 дітей, а також експонований клас з викладанням польською мовою. Євреї навчалися в українській школі, а поляки – окремо. Зараз колишнє містечко Кукезів – невеличке село, де мешкає 365 осіб.

Найстарший з відомих нам предків з кукезівської лінії Білевичів, про якого пише в своїх привілеях для містечка Кукезова син польського короля Яна Собеського Костянтин, був Кузьма Білевич, за професією мельник, але водночас виконував функцію архітектора містечка. Королевич Костянтин дуже шанував Кузьму, називав його знаменитим. У 1708 р. він став будівничим української церкви в Кукезові, яка простояла тут понад 200 років (до 1914-го).

У церковному пом'янику Кукезова ім'я Кузьми Білевича разом з іменем дружини Анастасії та дітьми згадують від 1755 р.

На прикладі однієї родини Білевичів можна побачити долю цілого покоління західноукраїнських родин. Рід Омеляна Білевича добре простежується вже з другої половини XIX ст. Тут були хлібороби, мельники, вчителі, священники, ремісники, активні діячі національно-визвольного руху, товариства «Прогресу», Союзу українок. Його двоюрідна сестра Ольга була одружена із сином Івана Франка – Петром.

У родині батьків було 10 дітей, Омелян – наймолодший. Після закінчення початкової сільської школи в Кукезові Омелян навчався (1924–1932) у філії Української гімназії у Львові. Через високу плату за навчання він не мав змоги після гімназії вступити до університету.

Коли на Західній Україні пролунав економічний заклик «Свій до свого по своє!» (принцип, який зародився серед українців Австро-Угорщини в кінці XIX ст. і діяв в Галичині в 1920–1930-х за часів польської окупації. Люди гуртувалися, щоб протидіяти експансії польського та єврейського капіталу і стимулювали розвиток вітчизняного

виробництва, власного бізнесу), Омелян узявся за організацію приватної торгівлі. Продавши після смерті батька свою спадщину (один морг поля), з мінімальним капіталом у кишені й за жорсткої конкуренції відкрив власний магазин, де торгував шевським приладдям. Завдяки поліпшенню матеріального становища зміг вступити на юридичний факультет Львівського університету. Водночас навчався і працював, бо в університеті не було твердої дисципліни щодо відвідування занять.

Друга світова війна перекреслила його плани стати правником (він закінчив три курси з чотирьох, як тоді було на юридичному факультеті). Коли через постійні напади на українців польської Армії Крайової життя й праця у Львові стали небезпечними, Омелян із родиною виїхав на Лемківщину, де його брат Олексій був священником. Тут допомагав братові по господарству, а далі з дружиною почав учителювати в сусідніх українських лемківських селах. Після арешту польською владою в 1945 р. мусив залишити територію Польщі. Це було ще до сумнозвісної операції «Вісла».

Повернувшись до Львова, у 1946 р. вступив до університету, який закінчив у 1951-му. Працював учителем у містечку Янів неподалік Львова (тепер – смт Івано-Франкове Яворівського району Львівської області). Відтак був лаборантом на кафедрі класичної філології в університеті, а в 1953 р., коли кафедрою завідував відомий германіст Яким Ярема, Омеляна Андрійовича було прийнято на посаду асистента кафедри іноземних мов тодішнього Львівського зооветеринарного інституту. Тут у 1970 р. він захистив кандидатську дисертацію, отримав звання доцента.

На кафедрі Омелян Білевич працював до першого листопада 1990 р. І сьо-

годні кожен, хто його знав, може сказати: «Так, він жив, щоб творити добро».

Омелян Андрійович Білевич є автором двох навчальних посібників з латинської мови для студентів ветеринарного факультету і 20 наукових статей. Усе, що робив, він робив дуже ґрунтовно, аргументовано, тому й вважався незаперечним авторитетом з історії античної ветеринарної медицини.

Усвідомлював, що за написання такої історії мають братися не лише фахівці з ветеринарної медицини, а й класичні філологи, насамперед ті, хто викладає латинську мову у вищих навчальних закладах ветеринарно-медичного профілю, тому що першоджерела для вивчення античної ветеринарної науки написані старогрецькою й латинською мовами (а саме ними Омелян Андрійович володів досконало, бо вивчав їх ще в гімназії, потім на юридичному факультеті й, нарешті, п'ять років студіював ці мови на класичному відділенні філологічного факультету у Львівському університеті). Опрацювання античної ветеринарної літератури, яке до Білевича майже не велося, мало стати важливим допоміжним чинником для створення історії ветеринарії античного періоду. Ось чому Білевич обрав темою своєї дисертації античну ветеринарну літературу, точніше фрагменти з неї, оскільки повних творів із цієї галузі, крім спеціальних книжок Пелагонія, Хірона й Веґеція, античність нам не передала, час їх не пощадив.

У праці Білевича вражає насамперед об'єкт вивчення. Це три великі джерела: «Збірник грецьких гіппіатриків», окремі розділи з творів римських пись-

менників, які писали про сільське господарство, торкаючись питань тваринництва й ветеринарії, та окремі твори так званих римських медиків – Пелагонія, Хірона і Веґеція. Деякі відомості автор знаходив у творах лікарів, філософів, істориків і поетів. Уже перша стаття Білевича 1965 р. під назвою «Антична етимологія слова «veterenarius» стала новим словом як у ветеринарній медицині, так і в філології.

У численних авторів Омелян Білевич по крупних збирав найдавніші відомості щодо лікування тварин. Він знайшов їх у Гомера, Гесіода та Гіппократа. Гіппократ значно сприяв розвитку античної ветеринарії тим, що проводив розтин трупів хворих тварин, описав водянку у худоби, епілепсію в кіз і овець, вивихи суглобів. Свої анатомічні знання давньогрецький учений черпав виключно з анатомії тварин. Перші хвороби коней описав Ксенофонт, повідомивши також, що вік коня можна визначити за зубами.

Для мовознавства важливим є те, що Омелян Білевич уперше дослідив грецьку термінологію різних захворювань і подав грецько-латинські паралелі найпоширеніших хвороб. Омелян Андрійович довів, що твори ветеринарного змісту найменш досліджувані з античної наукової літератури, тому його дисертація важлива як для спеціалістів ветеринарної медицини, так і для філологів. Звичайно, праця Білевича повністю своєї функції ще не виконала: про це можна буде говорити тоді, коли з'явиться монографія «Антична ветеринарна література».

І, нарешті, про Омеляна Андрійовича як громадянина і християнина. Він

назавжди залишився вірний тим засадам християнської і національної моралі, яких його навчали спершу вдома, потім в українській школі й особливо – в українській гімназії. Живим прикладом в усьому йому слугували національно свідомі й релігійні батьки, освічені й високопатріотичні брати, вся суспільна атмосфера дорадянського часу в Галичині. Тож не дивно, що коли почала розвалюватися комуністична система в кінці 80-х років минулого століття, Омелян Білевич одразу знайшов своє місце в нових обставинах, як це робив завжди. Він став ініціатором відкриття нової церкви в своєму мікрорайоні Львова (на Знесінні) – на території хімічної бази, а до 1939 р. це був недобудований польський костел. Скільки було всіляких перешкод, скільки заяв, довідок вимагалось, скільки сходок треба було провести, а скільки разів оббивати пороги різних адміністрацій! І ось церква Пресвятої Богородиці Володарки України почала діяти. Сьогодні під орудою отця Зіновія Хоркавого вона має великий авторитет на Знесінні, другій батьківщині Омеляна Андрійовича. Хотілось би, щоб стіни цієї церкви прикрасила пам'ятна дошка на честь її ініціатора – доцента Омеляна Білевича.

Життя Омеляна Андрійовича обірвалось у 2000-му на 88-му році життя. Пішов від нас знаний класичний філолог, майстерний педагог, знавець античної літератури і культури, який залишив помітний слід у дослідженні історії античної ветеринарної літератури, скромна людина великої душі. ☉

Одержано 9.12.2013

